

Тетяна Скуратко

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, tanyabidov@gmail.com

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ МОТИВИ У ТВОРЧОСТІ БОГДАНА ЛЕПКОГО

Шевченківські мотиви пронизують усю творчість Богдана Лепкого, який проникливо змалював трагічні сцени з життя Кобзаря, наблизив його до сучасності, розкрив велич життя поета. Створений митцем образ Кобзаря став прикладом для свідомих українців у їх праці на ниві національного відродження.

Зазначимо, що із творчістю Тараса Шевченка Богдан Лепкий познайомився ще у ранньому дитинстві: твори Кобзаря часто звучали в оселі високоосвіченого, всебічно ерудованого сільського священика о. Сильвестра Лепкого (Марка Мурави), у 5-річному віці малий Богдан вчився читати з «Кобзаря», Шевченкові твори лунали з його уст на виступах у Бережанській гімназії, Лепкий брав активну участь у шевченківських літературних вечорах, пізніше митець перекладає поезії Кобзаря польською мовою, малює портрет Шевченка.

Постать Тараса Шевченка стала для Богдана Лепкого знаковою. До творчості Кобзаря він звертається упродовж усього життя. Варто згадати участь проф. Богдана Лепкого у шевченківських літературних вечорах в Кракові, які він завжди освячував своїм полум'яним виступом. Кожен його виступ розкривав велич Шевченкового слова, значення Пророка Нації для духовного становлення України. Отже, дбати про піднесення національної свідомості українського народу, популяризацію творчості Тараса Шевченка Богдан Лепкий настійно намагався ще з молодих літ.

Як зазначає У. Скальська, першим твором Б. Лепкого на шевченківську тему була невеличка п'єса «На Тарасовій могилі», видана в Тернополі 1902 року під псевдонімом Ярослав Марченко, а наприкінці 1904 р. він написав популярний життєпис Т. Шевченка для «Просвіти» [4, с. 60].

До 50-річчя від дня смерті Тараса Шевченка Богдан Лепкий написав невелику книжку про життя Пророка України, де розмістив 11 віршованих присвят, до кожної з яких додав свої коротенькі коментарі, які увиразнюють велич Шевченка. До 100-річчя від дня народження Кобзаря Лепкий написав життєпис «Про життя і твори Тараса Шевченка», який вийшов у Ляйпцігу 1918 р. (перевидано у 1994 р.). У 1920 р. в Берліні виходить друком книжка малого формату «Достойно есть», у якій міститься промова Б. Лепкого, виголошена на Шевченковому святі в Берліні 12.03.1920 р.

У 1994 р. в Тернополі видана вперше окремою книжкою (176 с.) передмова Б. Лепкого до однотомного видання творів Шевченка, здійсненого Богданом Лепким у 1915 р. Згодом молодомузівець написав повнішу передмову до п'ятитомного видання творів Т. Шевченка. У 1990 р. вперше в повоєнній Україні в Києві вийшла збірка Б. Лепкого «Поезії», де було опубліковано сім творів, присвячених Кобзареві.

Зазначимо, що майже щороку до шевченківських дат Б. Лепкий присвячує Кобзареві свій новий твір, наукову розвідку чи промову. Так постає велична шевченкіана Богдана Лепкого.

Наголосимо, що значне місце у шевченкіані Богдана Лепкого посідає поетична збірка «Шевченко» (1914), приурочена століттю з дня народження Кобзаря. Сам автор так пояснював мету написання цієї збірки: «Здавна носився я з думкою заготовити віршовані життєписі наших визначних мужів. З одного боку диктував мені їх голос пієтизму, а з другого практична ціль – дати молодіжи нашій зразки неугнутих борців за долю й волю рідного народу. Як письменник почав я від Шевченка» [1, с. 12]. Цикл «Шевченко» з'являвся друком двічі: вперше під назвою «За люд» (Краків, 1914), вдруге – «В Тарасові роковини» (Відень, 1915). У творах, що ввійшли до даного циклу, автор майстерно змалював життєвий шлях людини, що була покликана провидінням вивести свій народ з духовної неволі («Літ тому сто»). Саме цей твір відкриває збірку «За люд», яка є своєрідним творчим переосмисленням окремих епізодів із життєпису Тараса Шевченка. У поезії «Літ тому сто» автор інтерпретує

притчу про народження Ісуса Христа. Аналогія не випадкова, адже життя і творчий подвиг Тараса Шевченка стали легендарними, а його пророцтва витримали іспит часом: «Біля його колиски уночі / Літ тому сто / Не появився, дари несучи, / Ніхто» [1, с. 184]. Лише з нічної темряви долітали голоси: «Благословляєм тебе на бій за люд», а луна віщувала пророцтво: «Неначе завірюха, поженеш / Понад степи, Свій рідний край з упадку піднімеш – Терпи!» [1, с. 184]. Своєрідним закликком-підсумком є прикінцеві рядки, у яких голосно звучить мотив високого месіанства Кобзаря: «І похилилася пісня над ним / В віночку мрій, / І голосом промовила сумним: / «Ти мій!»» [1, с. 184].

Наскрізним у поетичній шевченкіані Богдана Лепкого є мотив порівняння Кобзаря із Христом. Так, у поезії «Хата» «кривобока біла хата», у якій з'явився на світ Тарас Шевченко, порівнюється із стаєнкою, що стала місцем народження Ісуса: «Не сумуй, хатино біла, / Що у тобі стільки горя, / Сеї ночі над тобою / Вефлеємська зійде зоря» [1, с. 185]. Тут Богдан Лепкий вдало скористався біблійним образом віфлеємської зорі як втілення даного Богом таланту Шевченка, що протягом століть не втрачає своєї сили. Як і у Біблії важливу роль відводиться опису образу Матері Божої, так і у творах Б. Лепкого значне місце посідає постать Шевченкової матері. Автор етюдно окреслює образ матері, яка «не одну ніч біля колиски проспівала і синові прискорбну річ про людське горе повідала» («До Тарасової матері»): «В його піснях, мов царський скарб, / Мигтять твої слова керваві, / І не один сердечний карб / Лишила ти в його булаві – / В булаві вождя. Він веде / Тепер народ на поле бою. / А біля його мати йде / З осяяною головою» [1, с. 186].

Шевченківські мотиви у творчості Богдана Лепкого є наскрізними, адже митець прагнув показати велич Кобзарєвого Слова, його вплив на майбутні покоління, бо його правдиві зерна завжди житимуть, надихатимуть, не даватимуть нікому приспати нашу національну гідність: «А там народ, цілий народ, як море, / Бентежить, іде вперед, шумить... / Не вмер поет – його втомило горе, / Схилив чоло і задрімав на мить» [2, с. 227].

Отже, Богдан Лепкий зумів проникнути до глибин Кобзарєвої душі й у ті суспільні обставини, що формували його як непримиренного борця проти гноблення людини, а також подати його як приклад свідомого громадянина-патріота, борця за національну гідність.

Список використаної літератури

1. Лепкий Б. Твори: у 2 т. Т 1. Київ: Дніпро, 1991. 718 с.
2. Лепкий Б. Твори: у 2 т. Т 2. Київ: Наукова думка, 1997. С. 225-228.
3. Масенко І. Тема Шевченка у творчості Б. Лепкого. *Дивослово*. 2002. №11. С. 68-69.
4. Скальська У. Шевченкіана і франкіана Богдана Лепкого. *Проблеми інтерпретації творчої спадщини Богдана Лепкого: матеріали Міжнародної наук. конф., Тернопіль, 2-3 листопада 2007 р.* / за ред. М. Ткачука, Н. Білик. Тернопіль: Видавництво «Рада», 2007. С. 58-69.